

»Nogle gange skal jeg møde klokken tre om morgenen«

Uddannelse: Trods svære vilkår for unge landmænd er begejstringen for arbejdet på marken og i stalden stor blandt danske unge. På landbrugsskolerne oplever man øget optag og rekordlavt frafald. Men virkeligheden tegner sig vanskelig, når uddannelsen er i hus.

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

ANDERS LEONHARD JENSEN

anders.l.jensen@jp.dk

» Vi joker nogle gange med, at vi bruger fire år på landbrugsskolen på at finde ud af, at det ikke kan betale sig.«

Ordene kommer fra den 20-årige landbrugsselev Gerbing Postma, som til daglig har sin gang på Nordjyllands Landbrugsskole. Hun er snart færdig med sin uddannelse og kan dermed kalde sig for faglært landmand.

Drømmen er egen gård og titlen som selvstændig landmand, nøjagtigt som mange af hendes jævnaldrende på landbrugsskolerne drømmer om. Men de svære økonomiske vilkår i landbruget, som særligt rammer de unge landmænds mulighed for at låne penge til egen drift, får i disse år mange unge landmænd til at opgive drømmen om eget landbrug.

Bl.a. derfor er fortællingen om det enkle og frie liv som dansk landmand i dag skiftet ud med fortællingen om store mekaniserede landbrug i gældsproblemer. Romantik er byttet ud med økonomisk trængsel i landbruget, og den lille gård med bindingsværk er i mellemtiden blevet til omfattende virksomheder.

Men trods svære økonomiske vilkår i landbrugerhvervet lever ungdommens begejstring for landbrugslivet i bedste velgående på de danske landbrugsskoler. Her er ingen krisesak, for her går det godt. Modsat andre erhvervsuddannelser strømmer de unge til landbrugsuddannelserne, og den velkendte snak om manglende praktikpladser klinger lige så hult som en tom gylletank. På kun seks år er årgangene på landbrugsskolerne fordoblet, og mens de unge landbrugsselever kan se deres jævnaldrende på andre erhvervsskoler kæmpe om de alt for få praktikpladser, kan de unge landmandsassistenter næsten vide sig sikre på en praktikplads i et landbrug.

En af de skoler, der i disse år oplever de unges begejstring for landbruget, er Nordjyllands Landbrugsskole, der huser ca. 225 årselever, hvoraf størstedelen bor på skolen.

Den nordjyske landbrugsskole har ligesom andre landbrugsskoler oplevet stigende optag de seneste år, og når de unge begynder på uddannelsen, fortsætter de, indtil de kan kalde sig faglærte landmænd. Kun 10 pct. af eleverne på det 40 uger lange grund-

forløb dropper ud, og når de kommer op på hovedforløbene gennemfører 95-97 pct. af eleverne, vurderer forstander på skolen Niels Quist-Jensen.

»Vi oplever ikke det frafald, som mange andre erhvervsuddannelser døjer med. Gnisten for at arbejde med dyr og planter er simpelthen så stor, at størstedelen af de unge ikke vil herfra, når de først er startet på uddannelsen,« siger Niels Quist-Jensen.

Landbrugsselev på fuld tid

Han mener samtidig, at landbrugsskolerne tradition med at fungere som kostskole er en del af forklaringen på, hvorfor landbrugsskolerne er bedre til at fastholde eleverne.

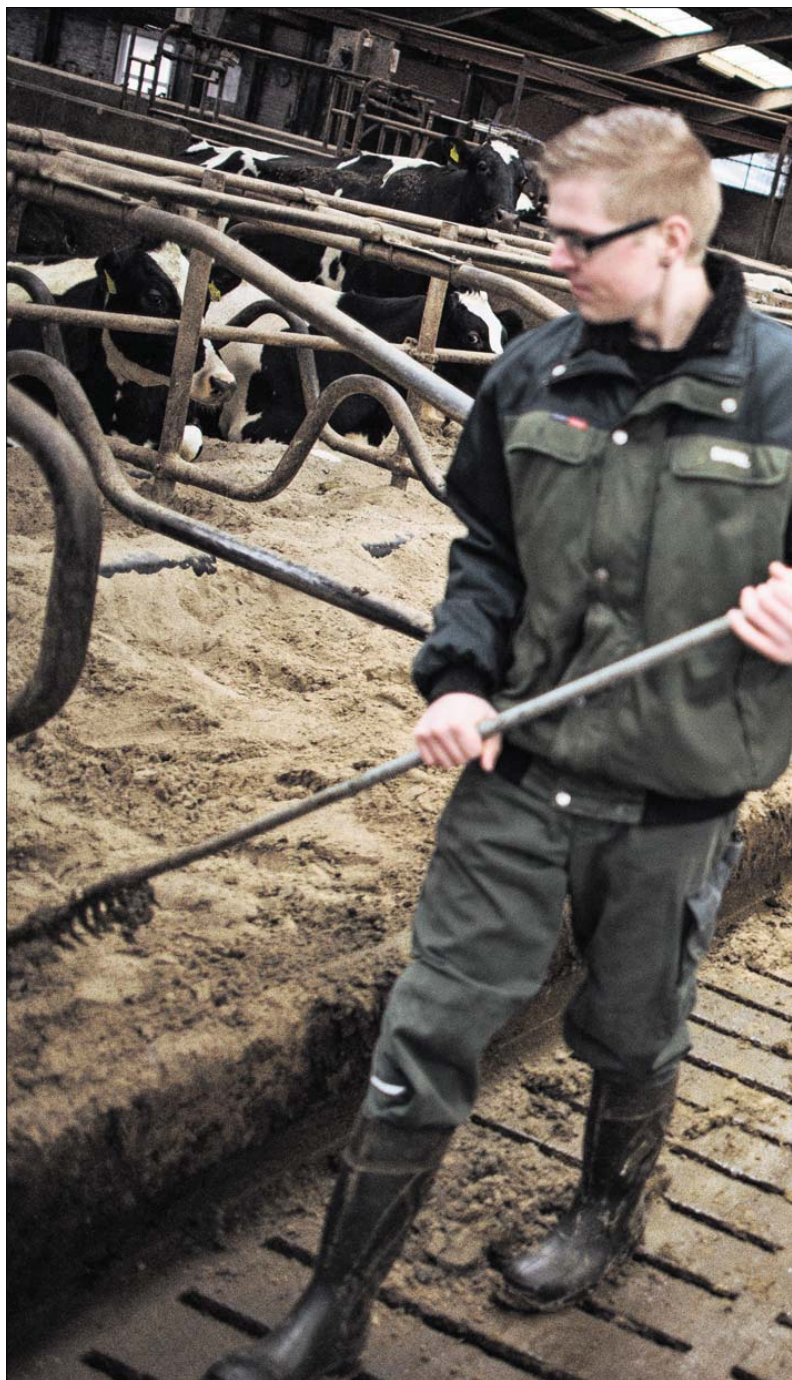
»Eleverne bliver lynhurtigt en del af et miljø af unge mennesker, som brænder for arbejdet med maskiner, dyr og planter. Når de omgås hinanden uden for skoletiden, opbygger de nogle venskaber og et sammenhold, som især er med til at fastholde de unge, som har udfordringer socialt og fagligt, og som måske ville droppe ud på andre uddannelser,« siger Niels Quist-Jensen.

Den vurdering kan landbrugsselev Gerbing Postma nikke genkendende til. Hun er vokset op på en gård og har i sin barndom hjulpet til i stalden. Om et par dage kan hun kalde sig faglært landmand, hvorefter hun vil videreuddanne sig til produktionsleder. Hendes hjemgård ligger nær landbrugsskolen, og hun var derfor usikker på, om hun ville bo på skolen, da hun for over tre år siden første gang satte sine fødder på landbrugsskolen.

»Da jeg startede, ville jeg give det et forsøg med at bo på skolen, men jeg var ikke specielt opsat på at flytte hjemmefra så tidligt. Men efter tre uger blev jeg overbevist om, at her skulle jeg bo. Vi har et sammenhold, man ikke får, hvis man bare går i skole og så går hver til sit, når klokken ringer ud. Det er helt klart med til at gøre det nemmere, og sjovere at komme igennem uddannelsen,« siger Gerbing Postma.

»Så længe vi brænder for det«

Kun 15 kilometer fra Nordjyllands Landbrugsskole går to af skolens landbrugsselever og passer det daglige arbejde på et stort kvægbrug med over 500 malkekøer. Den ene, 17-årige Kristian Larsen, er markeløv og passer afgrøderne på de mange hektar jord, som hører til ejendommen. Den anden, 17-

årige Daniel Vejs, er staldelev og er med til at passe og malke de mange kvæg på gården. Begge drenge drømmer om en dag at blive selvstændige med egen besætning.

Men indtil videre er de godt tilfredse med at stå tidligt op om morgenen for at sætte sig op i traktoren eller malke køerne.

»Nogle gange skal jeg møde klokken tre om morgenen, hvor vi starter med at malke. Men så længe jeg brænder for at arbejde i stalden, gør det ikke noget. Jeg har i lang tid vidst, at jeg ville være landmand, og jeg kunne sådan set ikke forestille mig at lave andet,« siger Daniel Vejs.

Deres dagligdag byder på begreber som vagtplaner, weekendvagter og overarbejde som på enhver anden arbejdsplads. Det moderne landbrug med store maskiner og ledelsesstruktur er både nutiden og fremtiden for de unge landbrugsselever, og små, idylliske landbrug er noget, de ser i en Morten Korch-film. Men begejstringen for livet som landmand lever stadig i bedste velgående hos de 17-årige drenge.

»Arbejdet med dyr og planter er noget, jeg altid har været glad for, fordi jeg selv kommer fra et stort landbrug. Og jeg håber, at jeg en dag får min egen drift, så jeg kan leve

af at drive landbrug. Arbejdet med landbrug er noget helt specielt, som er svært at beskrive. Vi knokler selvfølgelig, men man skal også bruge hovedet, fordi der er mange ting at holde styr på i et moderne landbrug,« siger Kristian Larsen.

Ligesom sin medpraktikant er Kristian Larsen i sin første praktikperiode på landbrugsuddannelsen. Efter et overstået grundforløb er de nu væk fra skolebænken og ude i det virkelige arbejde som landmænd. Og ifølge de unge landbrugsselever er det ikke noget at klage over.

»Det er nu sjovere at bruge sine hænder end at være i skole, selv om vi nok har brug for begge dele,« siger de to landbrugsselever.

Svære vilkår for unge landmænd

Ligesom de to unge landbrugsselever går flere tusinde unge i staldene rundt om i Danmark og drømmer om, at det en dag er dem, der står som ejere af en gård med en stor besætning. Men de unges drømme kan hurtigt blive til hovedpine, når uddannelsesstiden er overstået, og virkeligheden banker på stald-døren. De økonomiske vilkår og større landbrug gør det nemlig svært for unge landmænd at få etableret sig som selvstændige,

Den 20-årige Nikolaj Stentoft Gravesen, som går på andet hovedforløb og snart er færdiguddannet landmand.

Den 20-årige landbrugselev Gerbing Postma, som til daglig har sin gang på Nordjyllands Landbrugsskole. Hun er snart færdig med sin uddannelse og kan dermed kalde sig faglært landmand.

Jeg håber, at jeg en dag får min egen drift, så jeg kan leve af at drive landbrug.

Kristian Larsen, landbrugselev på Nordjyllands Landbrugsskole

vurderer erhvervsøkonomisk chef ved Videncentret for Landbrug Klaus Kaiser.

»Når de unge landmænd skal investere i en landbrugsejendom, skal de typisk kunne stille med 20-40 mio. kr. Og det er de færreste unge landmænd, der kan låne den slags penge i en branche, hvor bankerne i forvejen er tilbageholdende med at yde lån. Derfor bliver den store udfordring for de unge at få etableret sig som selvstændige, og det er et sted, hvor mange ofte vil møde en mur,« siger Klaus Kaiser, der påpeger, at der skal tænkes i alternative finansieringsformer, hvis unge landmænd skal kunne komme ind på markedet.

På Nordjyllands Landbrugsskole er kris snakken i landbruget heller ikke gået ubemærket hen.

»Det er selvfølgelig noget, vi snakker om især os, der har ambitioner om at blive selvstændige. Nogle er jo heldige at kunne overtage deres forældres gård, mens andre må ud og opnå resultater som driftsleder for at bevise over for banken, at de har noget at byde på. Men jeg tror, at de fleste af os vil det så meget, at vi vil gå langt for at få opfyldt vores drøm,« siger 20-årige Nikolaj Stentoft Gravesen, som går på andet hoved-

Kristian Larsen (t.h.) og Daniel Vejs er i praktik på et kvægbrug i Nordjylland. De drømmer begge om, at det en dag er dem, der står som ejere af et landbrug.

Foto: Michael Møller Hansen

forløb og snart er færdiguddannet landmand. Men selv om de nordjyske landbrugselever ved, at de møder svære vilkår efter endt uddannelse, er optimismen og den faglige stolthed ikke til at tage fejl af, mener uddannelseschef på skolen Charlotte Haahr.

»Vi prøver at forberede eleverne på den virkelighed, de møder, når de er færdige hos os. Men de har en optimisme og en nærmest ubrydelig faglig stolthed over for landbrugsfaget, og det er vigtigt for at kunne bevare gejsten for at stå op om morgenen og arbejde hårdt, selv om der er svære vilkår i branchen,« siger hun.

Landmænd med studenterhue

I erkendelse af, at langt fra alle faglærte landmænd vil få egen besætning, er landbrugsskolerne nu tvunget til at tænke i nye baner. I fremtiden skal landbrugsuddannelse kunne føre til meget andet end en stilling som landmand, og derfor åbnes der på flere landbrugsskoler op for en eux-uddannelse til sommer, hvor eleverne får en landbrugsfaglig uddannelse i sammenspil med fag på gymnasialt niveau.

Ifølge formanden for Danske Landbrugsskoler, Kaj Aage Højgaard, er det et vigtigt

skridt i ambitionen om at gøre landbrugsuddannelsen attraktiv for en bredere del af ungdommen.

»Vi skal som landbrugsskoler kunne favne alle unge. Og med eux-modellen vil vi tiltrække en gruppe af unge, som har interesse for landbrug, men har faglige ambitioner om at læse videre på universitetet. Førhen har de måske valgt gymnasiet frem for en landbrugsuddannelse, fordi mulighederne er større fremadrettet med en gymnasial uddannelse,« siger Kaj Aage Højgaard.

Samme vurdering kommer på Nordjyllands Landbrugsskole, hvor man allerede har oplevet stor interesse for eux-uddannelsen, som starter med det første hold elever til august.

»Vi skal give eleverne muligheden for at læse videre og for at bruge deres viden fra landbruget i den akademiske verden. På den måde er eux-modellen perfekt til at give de unge en landbrugsfaglig uddannelse, som kan bruges i mange andre sammenhænge,« siger uddannelseschef Charlotte Haahr.

PREMIUM

► Storbørn vil være bonderøve jp.dk/premium

LANDBRUGSSKOLER

Flere landmænd

De 14 danske landbrugsskoler har fordoblet elevoptaget siden 2007. I dag optager skolerne over 1.200 elever hvert år på landbrugsuddannelsen, og langt de fleste elever bor på skolerne under uddannelsen.

Landbrugsuddannelsen strækker sig over 41-47 måneder, alt afhængig af uddannelseslinje. Dertil kommer landbrugslederuddannelser, som henvender sig til dem, der har ambitioner om at arbejde som driftsleder eller som selvstændig.

Under uddannelsen er der indlagt to år og tre måneders praktik, som f.eks. kan foregå inden for kvæg, svin, fjerkræ eller pelsdyr.